

Pedro Calderón de la Barca:

A világ nagy színháza
(El gran teatro del mundo)

Allegórikus színmű az Oltáriszentségről
(Auto sacramental allegórico)

Fordította: Fábri Péter
2002

A fordítás alapjául szolgáló kiadás:
Espasa-Calpe, Madrid, 1986.
© Espasa-Calpe, 1943

A szöveget a *Biblioteca Virtual Miquel de Cervantes* (<http://www.cervantesvirtual.com/>)
internetes elektronikus könyvtár szövege alapján ellenőriztem.

A mű pontos lelőhelye:
<http://cervantesvirtual.com/servlet/SirveObras/566511016206514285277520/>

SZEMÉLYEK:

AZ ALKOTÓ

A VILÁG

A KEGYELEM TÖRVÉNYE

A KIRÁLY

AZ ÉRTELEM¹

A SZÉPSÉG

A GAZDAG

A PARASZT

A SZEGÉNY

EGY HANG

---

¹ A spanyolban: „La Discreción”. Női szerep, ahogy az egy későbbi utalásból is kiderül.

Jön az Alkotó, csillagokkal díszített köpenyben, kalapján hatalmi jelekkel

AZ ALKOTÓ.

Szépséges teremtményem,
változatos, legelső építményem,
ki árnyak s messzeségek
között hasznát veszed az égi fénynek,
amikor szétdobálsz
sok, csillagokkal versengő virágod,
mely mind fürdik a fényben,
hulló virágok emberi egében!

Te elemek harangja,
hegyek, sugarak, tenger, szelek hangja,
amelyek hátán szállva
barázdát írsz rád a madarak szárnya;
tengerek, óceánok, ahol gyakran
szökkennek pikkelyes halak csapatban;
vakít a sok sugár itt,
mely mind a tűz vad dühével világít;
hegyek, ahol az ember és az állat
mint birtokos gazda, kedvére járhat;
mindenek örök harca,
tűz, víz, lég, föld szörnyetegének arca.

Te, aki mindig más vagy,
a mindenséget gyártó boldog gyár vagy,
te csoda, te egyetlen,
akinek minden ott van a nevedben:
Világ, ki hamvaidból, mint a Főnix,
születsz újjá, szólítalak!

VILÁG:

Ki szólít?

Ki a föld közepéből,
mely elrejt engem, kiragadsz a mélyből,
és vállamra gyors szárnyat adsz?
Ki hív föl önmagamból, ki adja hangomat?

ALKOTÓ:

Én vagyok az, Alkotód és Urad.
Hangomból egy sóhaj, csak annyi vagy.

VILÁG:

ALKOTÓ:

Kezem egyetlen ránca formált téged
s adott formát az anyag sötétjének.
Akkor hát mit parancsolsz? Mit tegyek?
Alkotód vagyok, én teremtettelek.
Ezért ma azt találtam
gondolni, megtapsoltatlak egy előadásban.
Úgy döntöttem, megünnepeltetem
saját hatalmammat, hiszen
csakis az én nagyságom az a pompa,
amelyet ünnepel a természet naponta;
és mert a taps, talán
jogosan, mindig a vidám
és szórakoztató előadásé,
és az emberi élet is színjáték,
ezért komédia legyen,
amit az ég színházadban ma lát velem.
Mivel enyém az ünnep, mert az Alkotó vagyok,
szerveznem kell hozzá egy saját társulatot.
És mert legelsőként az embereket
választottam, hogy a társaim legyenek,
ezért őket kell *a világ*
színházában, amely négy részből áll,
a legmegfelelőbb módon
ábrázolni. Én majd megmondom,
melyik mit játszik, milyen szerepet,
és mert a díszletek és jelmezek
épp olyan fontosak,
legyenek szépek és látványosak,
azt akarom, hogy légy ma bőkezű,
légy nagyvonalú, jöjjön a derű,
készüljön itt most olyan látványosság,
hogy váljék a kétségből bizonyosságot.
Én leszek a mű alkotója, te a színháza,
az ember pedig a színész, aki játssza.
VILÁG: Nagylelkű alkotóm, kinek
hatalmára hajolnak mindenek,

engednek egyetlen szavára,
én, *a világ nagy színháza*,
teszem, hogy parancsod szerint
bennem itt megjelenjenek
és jelmezüket megtalálják
mind egyenként az emberek,
csak azt teszem, ami a dolgom,
csak végrehajtom, amiért
hívtál, amit éppen parancsolsz:
enyém a munka, a csoda tiéd.
Először is, mert jobb az úgy,
ha nem látni a díszletet,
amikor a színészek még
nem találják a helyüket,
fekete fátyollal fődök be
mindent, ne látsszék semmi sem,
az összekevert anyagokból
először is káosz legyen.
Azután a köd majd eloszlik,
a sötét felhők messze tűnnek,
megvilágosodik a színház
(mert ahol nincs fény, nincsen ünnep),
két oldalról két fény világít,
az egyik az isteni lámpa,
a nappal fénye, és a másik
világít majd az éjszakában,
az éjszakai fény, amelyben
ott ég az ezer fényes csillag,
amely az éjjel homlokán
mint egy fénylő homlokpánt, csillog.
A játék első részében majd
megjelenik a nagy természet
egyszerű törvényeivel;
az első, a ragyogó évek;
megjelenik egy kert, csupa
gyönyörű rajzolat, szép ábra,

és találékony perspektíva,
hogy aki nézi, csak csodálja,
hogy is tud ilyet festeni
tanulás nélkül a természet.
A még éppen csak rügysző,
bimbózó virágok kinéznek,
zavartan meglátják a Hajnalt,
fényesnek látják és fehérnek.
A fák ágai megpakolva
gyümölcscsel, mind jóízű, érett,
az irigység áspiskígyója
nem oltott még beléjük mérget.
Ezer kristály törik kaviccsá,
ahogy végigfolyik a Hajnal
fénye rajtuk, olyanok lesznek,
mint a sűrűn gyöngyöző harmat.
És hogy az emberek ege
még szédítőbben fölragyogjon,
mint drágakövet fémkeretbe,
szűz mezők közé kell majd fognom.
Szükség lesz még magas hegyekre,
sötét és mély völgyekre aztán,
lesznek völgyek, lesznek hegyek,
kanyargó, ravasz folyók partján,
melyek a földbe árkot vájnak,
s a tenger oldott ölelését
viszik a szárazföldön széjjel,
ahogyan futnak szerte és szét.
Nem lesz még épület az első
jelenetben, aztán majd látod
a következő pillanatban
hogyan teremtek köztársaságot,
országokat hogy alapítok,
hogyan építetek várat és várost.
Aztán amikor már elég volt,
mert az egykor vágyott hegyek

fárasztják súlyukkal a földet
és tömegükkel az eget,
megváltozik az egész színpad,
senki, semmi sem menekül,
mert mindenre, az egész földre
hatalmas özönvíz kerül.
És azon a hatalmas vízen,
átszelve dagályát, apályát,
hullámok és felhők között
húz alig látható barázdát
egy bárka, amely ott lebeg,
nagy útját biztonságban járja,
hasa élőkkal viselős:
lesz ott ember, madár és állat.
Aztán a jelre, hogy az égre
felkúszik egy nagy ív rubinból,
három színű hatalmas ív,
három szín: sárga, tarka, bíbor,
a hullámok összegyűlt népe
egyszerre csak mind utat enged,
enged első törvényeimnek,
mind szelíd már és engedelmes,
és láthatóvá lesz a föld,
ahogyan az igát lerázza,
ahogyan emeli az arcát,
amely még szomorú és sápadt.
Az első felvonás után
megkezdődik a második,
az írott törvényé, és ebben
jutunk új látomásokig,
ebben történik majd, hogy a
zsidók, amikor menekülnek
Egyiptomból, a szőke tenger
vizén át száraz lábbal kelnek;
föltornyosulnak a vizek,
és feltárul a Nap szemének

a legismeretlenebb mélység,
amelybe csak valaha nézett.
Úgy tűnik, lesz majd két tűzoszlop
ezek a sivatagban égnék,
mielőtt még a vándorok
az ígéret földjére lépnek.
És hogy megkaphassa a törvényt,
Mózeset fönt a Sion hegyén
magával ragadja egy felhő
önkívülete közepén.
És ennek a második résznek
vad napfogyatkozás alatt
lesz vége, amely oly tébolyult lesz,
minthogyha meghalna a Nap.
És mindennek tetőfokán
látni majd, ahogy tántorog
a kék gömb s letöröl a színről
minden színt és párhuzamost.
És megrezegnek a hegyek,
megrészegülnek a falak,
és minden halvány rom lesz akkor,
omladozó és roskatag.
Elkezdődik a harmadik rész
és vele mind a jóslatok,
hogy jönnek még nagyobb csodák is,
mert a Kegyelem még nagyobb,
hatalmas törvény, és én ebbe
megyek lassan sétálva át.
És így tehát e három részre
- három törvény és egy szabály -
osztják föl majd az emberek
a világ három korszakát;
míg végül az utolsó lépés,
hogy lényem egész színpadát,
ezt az egész nagy apparátust,
egyetlen villám járja át,

egyetlen tűzben ég majd minden,
mert lesz ám tűz is ... na de hát
csak dadogok itt össze-vissza,
micsoda elragadtatás!
Elgondolom csak és már félek,
elképelem s már nem vagyok,
ha újra látnám, megremegnék,
emlékétől is meghalok.
De ne is lássuk ezt a színt már,
e borzalmas pillanatot,
amelyhez hasonlót nem látnak
az eljövendő századok!
Három részen át nagy csodákat
látnak tehát az emberek,
s ahogy megvalósul mind sorra,
én mindegyikben ott leszek.
És mivel a színpadot így már
el is rendeztem, gondolom,
minden kész van; a jelmezekről
te már gondoskodtál, tudom;
előre elképzeltél mindent,
az eljövendő emberek
ott vannak együtt szellemedben,
élvezve helyeslésedet.
A világra belőled jönnek
szerepüket eljátszani,
megjelennek és elköszönnek,
nyitottam két ajtót nekik:
az egyik ajtó lesz a bölcső,
a másik ajtó lesz a sír.
És hogy aztán már játékunkhoz
ne hiányozzék semmi dísz,
a szereplők öltözetéhez
biztosítok mindent, meglásd,
aki a királyt játssza, annak
koszorú és bíbor palást,

a büszke kapitánynak jut majd
fegyver, bátorság, győzelem;
aki meg a minisztert játssza,
iskola, könyvek, értelem.
Csak a szegény nem kap majd jelmezt,
az ő szerepe meztelen.
Hogy ne panaszkodhassék egy sem,
hogy nem volt jó a jelmezem,
szerepét mind jól eljátszhatja,
ami kell, mindent felvehet,
aki tehát majd rosszul játszik,
az a saját hibája lesz,
nem az enyém. Együtt van minden,
együtt a ruhák, díszletek,
jöjjetek tehát mind, halandók,
felöltöztetek titeket,
A világ e nagy színházában
játszani szerepeteket!

ALKOTÓ:

Halandók, kik még nem is éltek,
de már halandóknak nevezlek,
mert szellememben már léteztek,
bár megszületni még ráértek;
halljátok vagy sem, hogy beszélek,
ebbe a kertbe jöjjetek,
hol babérok zöldellenek;
cédrus és pálma között várlak,
mindegyikötök egy példányt kap,
kiosztom a szerepeket.

KIRÁLY:

Itt vagyunk, parancsodra várunk,
Alkotónk, meg sem kell születnünk,
hogy a közeledben lehessünk,
mégis mindannyian itt állunk.
Nincs még érzésünk, nincs tudásunk,

nincs bennünk lélek, erő, élet;
vagyunk mind alaktalan lények,
vagyunk a talpadon a por,
amelyre csak rátaposol,
fújj rá, és attól majd föléled.

SZÉPSÉG:

Még csak szellemedben vagyunk,
nem keltünk életre, nem élünk,
nem tapintunk még és nem érzünk,
jóról és rosszról nem tudunk;
de ha most világra jutunk,
eljátszani a szerepünket,
akkor jól van, add ide mindet,
hiszen akkor mire is várunk,
úgysem lehet más választásunk,
mint szépen elfogadni tőled.

PARASZT:

Én parancsoló alkotóm,
akit ma itt megismerek,
én is parancsodra leszek,
engem is kezded alkotott;
hogy mit adsz nekem, te tudod,
mert Istenben nincs tudatlanság;
akármilyen szerepet adsz hát,
ha rossz leszek a szerepemben,
magammal lesz bajom, veled nem,
várom nagy Alkotóm parancsát.

ALKOTÓ:

Tudom én, hogyha az ember
választhatna, mi legyen,
nem akarna senki sem
kínlódni egy rossz szereppel,
melyben túrni, szenvedni kell;
tudom, mind csak parancsolna,
s arra egyik sem gondolna,
hogy ezek csak szerepek,
még ha azt is hiszitek,
hogy ez már az élet volna.

De én tudom, melyik szerepben

ki lesz legjobb; mert én vagyok
Alkotótok és uratok.
Ki mit játszik, megmondom menten.
Te a Királyt.

(Mindnek odaadja a szerepét.)

KIRÁLY: Megtisztelsz engem.

ALKOTÓ: A nőt, így az emberi szépség
szerepét te.

SZÉPSÉG: Ezt a szerencsét!

ALKOTÓ: Te a hatalmast, gazdagot.

GAZDAG: Jó dolog látni a Napot,
árnyék nélkül, és csak a fényét.

ALKOTÓ: A parasztot pedig te játszod.

PARASZT: Az munka vagy foglalkozás?

ALKOTÓ: Elég munkás foglalkozás.

PARASZT: Abban én rossz leszek, meglátod,
Uram, miért velem csinálod?

Ádám fia vagyok én, persze,
de mégse rakd rám ezt a terhet.
Bár földdel is ellátnál engem,
de az az érzésem, hogy bennem
minden lustálkodásra termett.

Természetemből te is látod,
hogy mivel ilyen új vagyok,
folyton csak lopnám a napot,
rossz bérlő volnék, rossz napszámos.

Ha számítana ez a pár szó,
mondanám, hogy "nem akarom",
de hát te vagy az Alkotóm,
itt állsz előttem elegánsan,
s én az egész előadásban
a legrosszabb leszek, tudom.

Bölcs vagy, ügyetlenségemen
segítesz majd, ahogy lehet,

butaságom elszenveded,
sőt, segítesz elrejtennem;
adsz havat és gyapjút nekem,
és én nem panaszkodhatok,
s hogy elnyerjem bocsánatod,
eljátszom, ha már ez jutott,
a szerepemet, de tudod,
csak lassan, mert elfáradok.

ALKOTÓ: Te leszel majd az értelem.

ÉRTELEM: Ezt minek köszönhetem én?

ALKOTÓ: Te koldus leszel és szegény.

SZEGÉNY: Miért épp ezt adod nekem?

ALKOTÓ: Így tehát minden szerepet
kiosztottam – most játsszatok!
Az igazságosztó vagyok,
tudom, mi jó neked, neked.

SZEGÉNY: Én, ha lehet, kiexkuzálnám
ebből a szerepből magam,
kárpótoljál valahogyan,
adj mást, mert azt jobban csinálnám;
ha most pimasz volnék, azt bánnám,
hogy' mondjam, mit is akarok,
jól van, eljárásom, de tudod,
még, hogy a koldus szerepét is,
nem mondom, uram, na de mégis,
szóval, hogy éppen ez jutott!

Miért a szegényt kell nekem
játsszanom a komédiában?

Én játszom csak tragédiában,
és a többiek nem? Na nem.

Mikor kiosztottad nekem,

nem adtál-e épp olyan lelket
ehhez, mint bármely más szerephez;
a királyéhoz? Annyi ész?

Olyan testet? Akkor miért?

Micsoda egyenlőtlen rend ez!

Ha más agyagból gyúrtál volna,
vagy rövidebb életű lennék,
adtál volna csekélyebb elmét,
vagy a lelkem más lélek volna,
az ember még arra gondolna,
van rá okod, mondom én;
de így nem vagy, csak kemény,
sőt, kegyetlen, már bocsáss meg,
jobb szerepet adni másnak,
nekem meg csak a szegényt.

ALKOTÓ:

Ebben az előadásban
a szegényt játszó színész
- ha van benne lélek, ész
és tetterő – a királynak
egyenlő társa, s akárcsak
amaz, ha a szerepét
jól játssza, az itt elég.

Játsszatok jól, te azt, ő ezt,
s jutalmatok egyenlő lesz,
s mindez egyformán nehéz.

Az, hogy a te életedben
több gond lesz, az itt nem számít,
szerep ez is, a király is,
mindkettőt megérdemelten
fizetem majd, szépen rendben
kaptok tőlem fizetséget,
te is megkapod a részed,
s az a lényeg, semmi más,
*hogy csak egy előadás
az egész emberi élet.*

S ha vége a komédiának,
mindenki, aki most itt játszik,
a végén velem vacsorázik,
ha megfelelt feladatának,
a szegénynek vagy a királynak.

Ott már semmi különbség nincsen.

SZÉPSÉG: Áru!d el, Urunk, milyen címen
kell neveznünk komédiádat,
amelyben örül, aki játszhat?

ALKOTÓ: *Dolgozz jól, mert Isten az Isten.*

KIRÁLY: Ezt bizony nem ronthatjuk el,
nagyon titokzatos darab.

GAZDAG: Ezért az a legfontosabb,
hogy először próbáljuk el.

ÉRTELEM: De hogy próbálnánk és mivel?
Amíg nincs előadás,
nincs fény, se lélek, se más.
Még mi magunk sem vagyunk.

SZEGÉNY: Hát akkor mit akarunk?
Próba nélkül kész bukás.

PARASZT: Én egyetértek a szegénnyel,
pontosan így gondolom én
(mert a paraszt és a szegény
sokszor lesz még egy véleményen).
Még ha egy darabot elégszer
játszanak is, ha nem próbáljuk
újra, ha próba nélkül játsszuk,
néha egészen szétesik.
Egy régi darab! Ez pedig
egészen új – hát hogy csináljuk?

ALKOTÓ: Bejelentem, az a szabály
hogy itt, mivel az ég az ítész,
egyszer mutathatod meg, mint élsz,
egy születés jut, egy halál.

SZÉPSÉG: Na de a színész ki-be jár
a színpadon – honnan tudom meg,
mikor jövök és mikor menjek?

ALKOTÓ: Előre ezt sem tudhatod.
És csak egyszer mutathatod,
hogyan halsz és hogyan születesz meg.
Legyetek hát rá mindig készen,

SZÉPSÉG: Adj nekem jázmin, rózsát, szegfűt
szépségemnek egy virágerdőt.

Levelenként és sugaranként
a nap minden fénye kibomlik,
és az én lábam elé omlik
május minden virága önként;
irigyen néz a Nap, mi történt,
ahogy fönt az égen halad,
és mint mikor hajnal hasad,
s a napraforgó fényre vágyik,
fényem virága itt világít
s az én napraforgóm a Nap.

VILÁG: Mi ez a hiúság, kevélység,
így jössz játszani a világra?

SZÉPSÉG: Ez a szerepem, mit csináljak.

VILÁG: Ki vagy te?

SZÉPSÉG: Az emberi szépség.

VILÁG: Adja tehát szépséged ékét
kristály és hó, vadrózsa, búza;
légy fénnel, árnyal koszorúzva.

Csokrot ad neki

SZÉPSÉG: Itt ragyognak rajtam a színek;
talpam alatt virágból szőnyeg,
légy a tükröm, kristály azúrja!

Kimegy

GAZDAG: Nekem adjál gazdagságot,
örömet és dicsőséget,
én az élvezetnek élek,
ez lesz itt a dolgom, látod.

VILÁG: Érted darabokra mállok,
összetöröm magamat,
ezüstöt és aranyat

tépek beleimből önként,
amelyeket, mint a fősvény,
őriztem a föld alatt.

Ékszereket ad neki

GAZDAG: Fennhéjázva, gőgösen
megyek ennyi kinccsel innen.

Kimegy

ÉRTELEM: Helyet kérek, és ez minden,
egyszerű a szerepem.

VILÁG: Melyik? Áru! el nekem.

ÉRTELEM: Az értelmes gondolat.

VILÁG: Akkor fogd böjtre magad
és imádkozz rendesen.

Cilíciumot és korbácsot ad neki

ÉRTELEM: Én vagyok az értelem,
így nekem csak ez marad.

Kimegy

VILÁG: Hát te mit szeretnél kapni?

PARASZT: Amit én adok neked.

VILÁG: Mutasd csak a szereped.

PARASZT: Van eszembe' megmutatni.

VILÁG: Ebből csak kiderül annyi,
bunkó, hogy a kenyered
verejtékkel keresed.

PARASZT: Azért ekkora csapást!

VILÁG: Tessék, fogd ezt a kapát.

Kapát ad neki

PARASZT:

Ezt az örökségemet
    Ádám apámtól kapom.
Ádám olyan bölcs volt néha;
tudhatta volna, hogy Éva
bűnözött, mint hajadon.
Hiszen ha olyan nagyon
    akar, egyen az a nő
egyedül; igen, de ő
mentegette a nejét.
Rosszul játssza szerepét
a túl heves szerető.

Kimegy

SZEGÉNY:

Már mindnek adtál boldogságot,
elégedettek, láthatod;
nekem adjál bánatot,
adjál fájdalmat és átkot;
mert én szerény vagyok, látod,
    nem kérek bíbort, sem babért,
sem ezüstért, sem aranyért
nem könyörgök én neked,
csak segíts meg, ha lehet.

VILÁG:

De hát kit játszol? Miért?

SZEGÉNY:

Szerepem a szomorúság,
a szorongás és a bánat,
.....²
a fájdalom, nyomorúság,
az átok, a sírás, bús vágy,
    a sóhajok, a nyögés,
a kínlódás, szenvedés,
hogy könyörögjek, zavarjak,
mindig kérjek, sose adjak,

---

² Hiányzik egy sor az eredetiben

hogy sok legyen a kevés.

A megvetés, a ridegség,
a gyalázat érzete,
a szenvedés szégyene,
nincstelenség, meztelenség,
várni a koldus szerencsét.

És a piszok és az éhség,
örök vigasztalan érzés,
a nehézség és a szomj,
szükség, amely földre nyom:
ez mind együtt a szegénység.

VILÁG:

Neked semmit sem kell adnom.
Szegény, ha gádzsó, ha gádzsi,
a világtól nem kap gázsit,
sőt, inkább vissza kell kapnom
ezt a ruhát. Ha én a dolgom
jól végzem, te jelmeztelen (*Levetkőzteti.*)
kell, hogy járjál, sőt, meztelen.

SZEGÉNY:

Jelmezek szomorú világa!
Akin ruha van, felruházza,
s vetkőzteti a meztelent.

TÖRVÉNY:

(*énekel*)
Én A Kegyelem Törvénye vagyok,
köszöntöm ezt az ünnepi napot,
hogy a tévelygőt jó útra vezessem,
minden együtt van ebben a szerepben,
az egész játék, amelyikben
két rövid sor is elmond mindent,
és ekképp szól ez a szerep:
*Felebarátodat szerezd,
s dolgozz jól, mert Isten az Isten.*

VILÁG:

Szájából elhangzott a szó,
a törvény lesz majd a sűgő;
őbenne én győzők, mivel
a törvény engem képvisel.
Néző leszek most, semmi más.

El is hallgatok, mert azonnal
kezdődik az előadás.

ALKOTÓ: Hogy hirdessem nagyságomat,
megrendeztem ezt a napot,
alkotó uratok vagyok;
trónomról, hol örök a nap,
látnom kell társulatomat.

Emberek, akik e szép föld
színére jöttök, egy jégből
készült bölcsőben, és a síron át
távoztok, játsszatok tehát,
mert Alkotótok néz az égből.

VILÁG: Isteni Alkotó, neked
rendezik ezt az ünnepet
az emberek! Nyíljon tehát
ketté most a föld, és te lásd
a legelső jelenetet!

Jön a Szépség és az Értelem a bölcsővel díszített ajtón

SZÉPSÉG: Gyere, sétáljunk itt a réten,
lakjuk be május otthonát,
élvezzük a hízelgő napfényt,
hallgassuk meg édes szavát;
csak mi ketten ismerjük egymást,
nincs a közelben senki más,
csak a ragyogás és a fények,
csak a sok-sok színes virág.

ÉRTELEM: Tudod, hogy jobb szeretek itthon,
minek is mennék bárhová,
minek megtörni a nyugalmat,
megnyitni zárkám ajtaját?

SZÉPSÉG: Csupa szigorúság, merevség,
önfegyelem és semmi más?
Legalább egy napig örüljél!
Mire való a sok virág,

amit Isten adott, ha nem, hogy
élvezhessed szelíd szagát,
a varázslatos illatot?
Mért alkotta sok madarát,
a sok bűvös dallamot játszó
tollakból való citerát,
ha nem azért, hogy hallgasd őket?
Minek a dísz, a cicomák,
ha nem azért, hogy megzavarják
az egyformaság ritmusát?
Minek is alkotott gyümölcsöt,
és adta édes illatát,
ha nem azért, hogy majd ez adja
az étel ízét, zamatát?
Adott eget, hegyet és völgyet;
hát miért van a napvilág,
ha nem azért, hogy a szem lássa?
Énnekem úgy tűnik tehát,
hogy hálátlanság nem szeretni
ezt a sok isteni csodát.
Örülni és csodálni őket,
igen, az jó, de semmi mást.
És mindezekért hálát adni;
de mindezt te se úgy csodáld,
ahogy mondod; nem azért vannak
teremtmények, hogy a világ
szépségét nézzék, s a Teremtőt
közben ne dicsérjék tovább.
Én nem hagyom el ezt a házat;
a vallás kell csak, semmi más.
Beletemetkezem hitembe,
Értelem vagyok és tudás.
A Szépség vagyok, látni jöttem
és hogy örüljön, aki lát.

ÉRTELEM:

SZÉPSÉG:

Szétválnak

VILÁG: Nem sokáig maradtak együtt
a Szépség és az Értelme.

SZÉPSÉG: Szédítse meg a hajam, és
szédítse el a szerelem
azt is, akiben nincsen érzés,
aki langyos és szívtelen.

VILÁG: Az egyik pontosan játszik,
de a másik színtelen.

ÉRTELEM: Mit tegyek, hogy jól használjam
az eszemet?

SZÉPSÉG: Hogy minden szíven
győzzön a szépség, mit tegyek?

TÖRVÉNY: *(Énekel.)*
Dolgozz jól, mert Isten az Isten.

VILÁG: Mi hallottuk ezt a sűgást, de
a Szépség nem figyelt szerintem.

Jön a Paraszt

PARASZT: Mondjátok, van-e, aki nálam
többet dolgozik? Én töröm meg
azt, aki az övét kínálja,
de csak így adja azt – a földet.
Így lesz enyém a gabonája.
Az arcát karcoló ekének
én vagyok örökös szolgája,
jószágáért megfizetek,
mert nincs ingyen az adománya.
Fegyverem saraboló, sarló,
kűszködöm tőkével, kapával,
szőlőkacsokkal, búzaszemmel,
gereblyével és gabonával.
Április és május havában
vágym olthatatlanok,
ha a vizet elveszik tőlem,

akkor nagyon rosszul vagyok.
Persze folyton meg is sarcolnak,
van adó és van járadék,
fegyvert is szegeznének rám, ha
kicsit is ellenállnék.
De, mert megdolgozom keményen
és megizzadok mindenért,
pénzért adom munkám gyümölcsét,
és én szabom meg, mennyiért.
Néha emelkedik az ára,
nem érdekel, mit mondanak,
akik megvásárolják tőlem,
és úgyis szidnak, napra nap.
Ha szárazság lesz áprilisban,
és kérem Istent, hogy legyen,
az én gabonám kincset ér majd,
meg kell alkudniuk velem.
Én leszek az egész vidéken
a leggazdagabb, és irigyen
néznek majd – de szükségük lesz rám.
Hogy ne tűnjek fel túl rossz színben,
vajon mit tegyek, hogy lesz legjobb?

TÖRVÉNY:

(Énekel.)

Dolgozz jól, mert Isten az Isten.

ÉRTELEM:

Nem hallottad, mondd a sűgást?

PARASZT:

Nagyot hallok, láthatod.

VILÁG:

Nem enged a negyvennyolcból.

PARASZT:

Még csak negyvenhét vagyok.

Jön a Gazdag

GAZDAG:

Bőségesen adott nekem
az Ég birtokot és hatalmat,
bőségesen költekezem,
és életem gyönyörben gazdag.
Semmi sem elég jó nekem,

megkívánom, amit csak adhat
az élet; mind megkóstolom,
és terül és ürül az asztal.
Jöjj, lustaság és jöjj, öröm,
legyen az ágyam Vénusz ágya,
legyen úr öt érzékemen
az élvezetek örök vágya,
becsvágy, falánkság és irigység.

Jön a Szegény

SZEGÉNY: Ki látott már az enyémnél
nagyobb nyomort a világon?
A szabad ég alatt élek,
fekszem földből készült ágyon.
És bár az egész nagy égbolt
ott áll fölöttem tetőnek,
nem véd meg a tűző naptól,
és a hidegtől se véd meg.
Éhezés sújt, szomjúság sújt,
Istenem, adjál türelmet!

GAZDAG: Mit tegyek, hogy kimutassam
gazdagságom?

SZEGÉNY: És én, hogy minden
csapást el tudjak viselni?

TÖRVÉNY: *(Énekel.)*
Dolgozz jól, mert Isten az Isten.

SZEGÉNY: Engem ez a hang megvigasztal.

GAZDAG: Ezzel szemben hogy fáraszt engem!

ÉRTELEM: Jön a király, ide a kertbe.

GAZDAG: Nem szeretek a dicsőségen
osztozni senkivel.

SZÉPSÉG: Előtte
kell megmutatnom a szépségem,

PARASZT: vajon hatok-e rá majd úgy, hogy
végül szerelmesen becézzen.
Elbújok; eszébe ne jusson,
ha meglátja öltözetem,
hogy rám bízson valami munkát.
Még csak az hiányzik nekem.

Jön a Király

KIRÁLY: A föld kis provinciái
nagyon is szűk határt szabnak
itt, ezen a lenti gömbön
hatalmas birodalmamnak.
Amit a tenger körülvesz,
amit a nap megvilágít,
mindnek én vagyok gazdája:
enyém az egész világ itt.
Vazallusaim letérdelnek,
ahol járok, az enyém minden,
mi kell még nekem a világon?

TÖRVÉNY: *(Énekel.)*
Dolgozz jól, mert Isten az Isten.

VILÁG: Mindnek a legjobbat súgja
ez a sűgő, azt kell hinnem.

SZEGÉNY: Nyomorúságom mélyéről
irigykedve nézek minden
örömet és boldogságot.
A király a méltóságot
élvezi és nem gondol rá,
hogyan segíthetne mások
baján erős hatalmával.
Itt páváskodik a szépség,
s nem tudja, hogy a világon
van fájdalom és van ínség.
Az apáca, aki folyton
imádkozik egyre-másra,

Istent szolgálja ugyan, de
kényelmes házban szolgálja.
A paraszt, aki a földről
fáradtan hazatér, asztalt
talál otthon, megterítve,
még ha persze nem is gazdag;
a gazdagnak mindenből van
fölöslege; a világon
egyedül nekem nincs semmim,
jövök hát és megpróbálom,
ők megvannak nélkülem, de
nélkülük én – haljak éhen?
A Szépséghez fordulok hát.
Az Istenért, adjon, kérem
alamizsnát.

SZÉPSÉG: Szép források,
ti legyetek az én tükröm,
melyik ékszer áll legjobban?
Hogy fésüljem a hajfürtöm?

SZEGÉNY: Nem lát engem?

VILÁG: Ostoba vagy.
Észre sem vesz, hát nem látod?
Hogy is venne észre téged?
El van ájulva magától.

SZEGÉNY: Magának nagy vagyona van,
maga adjon alamizsnát.

GAZDAG: Nem tud másutt kopogtatni?
Miért éppen engem piszkál?
Menjen az udvar sarkába,
ott kopogtasson; remélem,
ide többet nem mer jönni.

SZEGÉNY: Ne bánjon velem keményen.

GAZDAG: Menjen innen, boldogtalan.

SZEGÉNY: Aki költhet esztelen
kénye-kedvére, nem ad
egy kis alamizsnát?

GAZDAG: Nem.

VILÁG: A gazdag és a szegény:
pont, ahogy a nagykönyvben.

SZEGÉNY: Az én ínségem mögött
nem áll sem törvény, sem ok,
merész és bátor leszek.
Felség, hozzád fordulok!

KIRÁLY: A jótétügyi miniszter
fontos feladata ez.

VILÁG: Lelkiismeretét nyugtatandó
tart a király minisztereket.

SZEGÉNY: Maga paraszt, aki az Isten
áldásából, hogyha elvet
egyetlen szem gabonát is,
végül sokszor annyit nyerhet,
segítsen, magától kérek
alamizsnát.

PARASZT: Persze, adott
Isten magot, de én magam
vetek, aratok, izzadok.
Nem szégyelli magát, hogy egy
ekkora nagy darab ember
kéreget? Dolgozzon inkább!
Jár-kelessen itt, mint egy gazember.
És ha nem tud már mit enni,
fogja meg a kapát bátran,
dolgozzon a kenyéréért.

SZEGÉNY: Ebben a komédiában
a szegény szerepét játszom,
nem a paraszt szerepét, na.

PARASZT: Idehallgasson, barátom.
Az Alkotó nem azt írta
elő, hogy csak lustálkodjon.
Az izzadság és a munka
jól illik a szerepéhez.

SZEGÉNY: Az Istenért, milyen önzők
vagytok ti mind, testvéreim.
PARASZT: Maga meg követelődző.
SZEGÉNY: Nyújtszon nekem némi vigaszt.
ÉRTELEM: Fogja ezt és bocsásson meg.

Kenyeret ad neki

SZEGÉNY: Asszonyom, maga kellett, hogy
nekem alamizsnát adjon,
a kenyeret, ami éltet,
a Hittől kellett megkapnom.
ÉRTELEM: Jaj nekem!
KIRÁLY: Mi az, mi történt?
SZEGÉNY: Hát
azt hiszem, valami baj van.
A Hit rosszul lett és szenved³.

A Hit összeesik, a Király kezét nyújtja felé

KIRÁLY: Kérem, engedjék, hogy tartsam.
ÉRTELEM: Úgy is kell; csak maga tudja
megőrizni őt a bajban.
ALKOTÓ: Persze kijavíthattam volna
a hibákat, hisz láttam mindent,
de hát ezért adtam nekik
emberi szenvedélyeikben
szabad akaratot, hogy ők
maguk legyenek tetteikben
méltók hozzám; megengedem
mindnyájuknak, hogy szerepükben
szabadon játsszanak, míg én

---

³ Az Espasa Calpe kiadásból ez és az előző sor hiányzik, a *Biblioteca Virtual Miguel de Cervantes*-ről (az Internetről) letöltött szövegben azonban megtalálható és így hangzik:
>> alguna tribulación
que la Religión padece.<<

mindent jól megfigyelek innen,
 ebben a nagy felfordulásban,
 ahol összedolgozik minden,
 és törvényem így súg nekik:
 (Énekel.)
Dolgozz jól, mert Isten az Isten.
 (Prózai hangon)
 Mindegyiket külön-külön
 figyelmeztettem, de hiába.
 Nem hallják meg a hangomat.
 És az a bűnük, hogy hibáznak.
 (Énekel.)
Felebarátodat szeresd,
s dolgozz jól, mert Isten az Isten.

KIRÁLY: Meggondolva, hogy ez az élet
 színjáték, és azt is, hogy minden
 szereplője egy közös úton
 jár, most megtehetnék szerintem
 az útnak egy simábbik részét:
 beszélgessünk el itt a színen.

SZÉPSÉG: Mivé is lenne a világ, ha
 nem beszélgethetnék szelíden.

GAZDAG: Mindenki mondjon egy mesét.

ÉRTELEM: Az unalmas volna. Úgy vélem,
 jobb, ha mindenki elmeséli,
 hogy mit lát a képzeletében.

KIRÁLY: Én hatalmas birodalmakat látok,
 nagyságot, méltóságot, dicsőséget,
 melyekkel a változatos természet
 ebben a nagyszerű térben megáldott.
 Enyém a sok vár, enyém a sok város,
 hűbéresemnek hívom a szépséget.
 Kire milyen sorsot szabott a végzet,
 gazdagok egyesek, alázatosak mások.
 Ilyen erős, sokfejű és sokféle

szörnyeteget hogy kormányozni tudjak,
halmozzon el hát az ég figyelmével.

Adjon tudást uralmam sikeréhez,
hogy meghajoljon mind egyetlen úrnak;
egy igában ennyi nyak alig fér el.

VILÁG:

Az uralkodáshoz kellő
salamoni tudást kér.

Kint, a koporsó felőli oldalon szomorú, éneklő hang szólal meg

HANG:

Roskatag birodalom királya,
gőgödből legyen most elég,
mivel a világ színházában
a te szereped véget ért.

KIRÁLY:

Azt mondja egy szomorú hang,
hogy a szerepem véget ért.
Elhallgatott és elhagyott már,
és eltűnt, se szó, se beszéd.
Véget ért a szerepem, de
hol menjek most kifelé?
Mert azon az első ajtón,
ahol bölcsöm rengették,
jaj nekem, nem mehetek már
vissza többé soha én.
Egyetlen lépést sem tudok
tenni a bölcső felé.
Mind a sír felé vezet, mint
folyó a tenger felé,
mint folyóból szökött forrás
vissza a folyó felé;
mint forrásból szökött csermely
vissza a forrás felé;
mint középről kijött ember
közepéhez visszatér,
s mégsem az lesz, aki rég volt;
milyen zavar ez, nagy ég!

Isteni, nagy Alkotóm, ha
szerepem már véget ért,
oldozz fel a bűneimből,
minden bűnöm bánom én.

Kimegy a koporsó felőli ajtón, és mindannyian itt mennek ki majd

VILÁG: Bocsánatot kért a király,
szerepét jól fejezte be.

SZÉPSÉG: Nemesei vették körül,
és sok pompa és tisztelet,
és meghalt.

PARASZT: Ettől még májusban
lesz a mezőn öntözni víz,
ha jó év jön, egy király nélkül
lehet akár jobb dolgunk is.

ÉRTELEM: Akárhogy is, ez megrendítő.

SZÉPSÉG: Zavarba ejtő, igazán.
Mit tegyünk nélküle?

GAZDAG: Folytassuk
beszélgetésünket tovább.
Mondd el nekünk, vajon te mit láatsz?

SZÉPSÉG: Jól van, akkor figyeljetek.

VILÁG: Milyen hamar vigasztalódnak
az élők, hogyha meghal egy!

PARASZT: Hát még, hogyha az, aki meghalt,
hagyott rájuk épp eleget.

SZÉPSÉG: Bájos és tiszta szépségemet látom,
nem kell más győzelem, a királyt nem irgylem,
szebb az én birodalmam, és túl van minden
hatalmas országon és hét határon.
A király az életeken úr, én másón:
a lelkeken; és igazán azt kell hinnem,
hogy aki a lelkeken úr, azé itt minden,
a szépség vagyok és nagyobb az én országom.
A bölcsek azt mondják, az ember „kis világ”,

ha birodalmam ebbe a világba helyeztem,
ebben is lesz majd ég, lesz benne föld;
az én istenségem azt mondhatná tehát,
hogy aki az embert kis világnak nevezte,
az kis mennyországnak nevezhetné a nőt.

VILÁG:

Nem volt igaza Ezékielnek,
aki azt mondta, hogy a góg
ocsmányabb még a szépségnél is.
Ő nem ismerte ezt a nőt.

HANG:

(Énekel.)

Minden emberi szépség csak
olyan, mint egy kis virág.
Hervadj el, mert itt az éjjel,
és nem akar várni rád.

SZÉPSÉG:

Haljon meg rögtön a szépség,
mondja egy dal szomorúan.
Meg ne haljon, meg ne haljon,
inkább virágozzék újra.
De jaj nekem! Lehet fehér,
lehet vörös az a rózsza,
ha már a nap melegétől
a szirmait kibontotta,
hullatni kezdi a szirmát,
elhervad mind; a kinyíló
rózsát nem fogadja vissza
többé már a rózsabimbó.
De számít, hogy a virágok
elhullnak a tűző napban,
bár még piroslottak reggel,
bár még virultak hajnalban?
Hát talán hasonlít hozzám
egy virág? Az nem lehet.
Én – és egy virág, amelynek
lét és nemlét egyremegy?
Nem, mert én egy olyan tartós
szépségű virág leszek:

a Nap látta születésem,
de nem látja végemet.
Örök vagyok, hogy halhatnék
meg? Hang, erre mit felelsz?
(*Énekel.*)

HANG: Hogy halandó tested rejti
halhatatlan lelkedet.

SZÉPSÉG: Ilyen különbségtételre
válaszolni nem lehet.
Onnan, a bölcsőből jöttem,
és a sír felé megyek.
Sajnálom, hogy nem játszottam
jobban ezt a szerepet. (*Kimegy.*)

VILÁG: Jól fejezte be szerepét, mert
bűnbánóan fejezte be.
Friss volt és üde volt a Szépség,
díszítette sok ékszere,
és meghalt⁴.

PARASZT: Így is jut Húsvétra
kenyér és bor és lesz malac,
nekem nem hiányzik a Szépség,
hogy mostantól már elmarad.

ÉRTELEM: Igazán nagy szomorúság ez.

SZEGÉNY: Ráadásul mennyire fáj.
Most akkor mit tegyünk?

GAZDAG: Folytassuk
beszélgetésünket tovább.

PARASZT: Én munkámban pontos vagyok,
hogy ne érjen meglepetés,
a korai meleget és
a túl későn jövő fagyot
átvészelem; a hanyagot
megszidom én, bár lelke rajta,
de mért szégyenkezzem miatta?

---

⁴ A *Biblioteca Virtual Miguel de Cervantes* szövege szerint ezt a két és fél sort a Gazdag mondja.

Hogy az új termést a mezőnek
köszöni meg, a gazdag földnek,
s nem az Istennek, aki adta.

VILÁG: Elismeri az adósságát
- ez már-már olyan, mint a hála.

SZEGÉNY: Rendes ember ez a paraszt,
bár az előbb hogy nekem támadt.

HANG: *(Énekel.)*
Véget ért már földi munkád,
nincs itt több dolgod, paraszt,
merre lesz majd másik földed,
csak az Isten tudja azt!

PARASZT: Ha az ilyen ítéletre
lehet még fellebbezés,
engedd meg, ítéljen rólam
egy felsőbb bírói szék.
Hogy ne éppen most haljak meg,
várjunk ki egy jobb időt,
legalább jó állapotban
maradjon itt ez a föld;
mivel, ahogy már megmondtam,
lusta egy paraszt vagyok,
ahogyan mutatja ezt jól
a sok bogáncs és a gyom,
mert a mindenféle fű itt
már olyan magasra nőtt,
távolról el nem találják,
szőlő-e vagy búzaföld.
Csodálják a szomszéd földjét,
hogy mekkora az a búza,
az enyém meg szinte törpe,
a göröngyből ki se bújna.
Azt mondhatja, aki hallja,
éppen itt az alkalom,
hogy meghaljak, úgyszincs termés,
erre csak azt mondhatom:

- Még akire sokat hagytak,
az se mindig teljesíti
szülei végakarátját,
hát mit tesz, akire semmit?
De nincs idő tréfálkozni,
az a hang meghalni hív,
és hogy azonnal lenyeljen,
a sír szája nagyra nyílt,
ha szerepem nem játszottam
kötelességem szerint,
szánom-bánom, hiszen félek,
és ez bűnbánatra int. (Kimegy.)

VILÁG: Azt hittem, egy faragatlan
fickó, de halála intő
példa: én voltam tudatlan.
Szépen végezte és méltón.

GAZDAG: A kapát és az eke szarvát,
port, fáradságot, izzadságot
mind itt hagyta ránk a paraszt.

SZEGÉNY: És hozzá a szomorúságot.

ÉRTELEM: Jaj fájdalom!

SZEGÉNY: Vigasztalanság!

ÉRTELEM: Jaj, sírás!

SZEGÉNY: Zavar és homály.

ÉRTELEM: Most akkor mit tegyünk?

GAZDAG: Folytassuk
beszélgetésünket tovább.
És én is azt mondom, sajnálom,
ahogy az egész társaság.
Ki ne fájlalna, hogy az élet
éppen olyan, mint egy virág,
mit hajnalban születni lát,
és alkonyatra semmivé lesz?
De ha már ilyen rövid lét ez,
örüljünk rövid életünknek,
míg van ideje örömünknek,

csináljunk a hasunkból Istent,
együnk-igyunk, élvezzünk mindent,
hiszen holnapra véget érhet!

VILÁG: Csak pogányoktól jöhet
az efféle híg beszéd.
Megmondta már Ézsaiás.
És ki folytatja most?

ÉRTELEM: És ki folytatja most?

SZEGÉNY: Én.

Uram, töröld el a napot,
melyen világra jöttem én.
Ne csillogjanak csillagok
fogantatásom éjjelén.
Én csupa fájdalom vagyok.
Ne világítson tiszta fény
a homályos felhőkön át;
csak árnyék legyen és sötét,
ne győzze le a fényes ég
az erőszakos éjszakát.

Az éjjel sose érjen véget,
és legyen félelmes és szörnyű,
maradjon itt, az égi fények
ne üssék át sohasem könnyű
dárdáikkal a sötétséget.

Egy élő, égő villám villog,
megfesti az eget vörösre,
a Nap is elbújt már örökre,
és éjjel sincs se Hold, se csillag.

Uram, habár én elesetten
élek, de jaj, nem azért történt,
hogy ennyire kétségbe estem,
hanem, csak mert beláttam önként,
hogy mekkora bűnben születtem.

VILÁG: Amit mondott, arról csakis
a kétségbeesés tehet.
Jób is, a bűnt megátkozva,
a napot átkozta meg.

HANG: *(Énekel.)*
 Száma van a szerencsének,
 és a fájdalomnak is,
 szerencséről, fájdalomról
 számot adtok ketten itt.

GAZDAG: Jaj nekem!

SZEGÉNY: Milyen öröm!

GAZDAG: A hangtól, amely hív minket,
 nem rezzentél össze?

SZEGÉNY: Nem.

GAZDAG: Nem akarnál szökni?

SZEGÉNY: Hidd meg,
 megremegni, félni annak
 van oka, aki az Istent
 mint egy embert féli, és
 nem tudja, hogy Isten – Isten.
 De ha egyszer hiába futni?
 Hiszen láttad, ellene mit sem
 tehet a fölkent hatalom,
 sem a szépség, semmilyen címen;
 hát hová szökne a szegénység?
 Inkább hálás vagyok, hisz innen
 kezdve többé nem szenvedek,
 véget ér fájdalom és minden.

GAZDAG: Nem sajnálod itt hagyni a
 színházat?

SZEGÉNY: Semmi örömet
 nem hagyok itt a színházban, hát
 boldogan és önként megyek.

GAZDAG: Én fuldokolva. Itt kell hagynom
 birtokomon a szívemet.

SZEGÉNY: Milyen öröm!

GAZDAG: Jaj, szomorúság!

SZEGÉNY: Milyen vigasz!

GAZDAG: Milyen hideg!

SZEGÉNY: Milyen boldogság!

GAZDAG: Milyen érzés!
SZEGÉNY: Mily szerencse!
GAZDAG: Milyen rideg!

Mindketten el

VILÁG: Milyen másképp megy meghalni
a gazdag és a szegény!

ÉRTELEM: Nem maradt a színpadon más
többé, egyedül csak én.

VILÁG: Ne csodálkozz, mindig is a
hit tart bennem legtovább.

ÉRTELEM: A hit sosem érhet véget,
de én igen; semmi más
nem vagyok, csupán egy hívő,
és nem a Vallás maga.
Még mielőtt a hang hívna,
szól bennem a sír szava,
hiszen én már életemben
eltettem magam. Mára,
mint holnap az Alkotó, én
lezárom komédiánkat.
Javuljatok meg holnapra,
látva a mai hibákat.

ALKOTÓ: Érdemük szerint ígértem
díjat vagy büntetést nekik,
most meglátják, ki hogyan játszott,
mit kap tőlem melyik-melyik.

VILÁG: Rövid egy darab volt! De hát mikor volt hosszabb
az élet komédiája? Hiszen az csak ennyi,
a legfőképpen annak, aki jól meggondolja,
mi más is az egész: bejönni és kimenni?
Elhagyták már mind a színpadot sorra,
a formából, amely övék volt, semmi

nem maradt más nekik, mint az első anyag:
porként jöttek belém, porként távozzanak.

Most visszaveszek tőlük majd minden díszet és ékszert,
amit adtam nekik és amelyet viseltek
itt az előadásban, hiszen végére értek,
s csak addig volt övék, amíg itt szerepeltek.
Megállok az ajtóban, vigyázok, ha kilépnek,
árnyékom át ne lépjek, amíg meg nem feleltek,
amit viseltek, mindent vissza is adjanak:
porként jöttek belém, porként távozzanak.

Jön a Király

Hát milyen szerepet játszottál te, aki
elsőként kerülsz a kezem közé, mondjad?
KIRÁLY: Ki voltam, a Világ ily könnyen feledi?
VILÁG: A Világ nagyon gyorsan elfelejti a voltat.
KIRÁLY: Az voltam pedig én, aki eldöntheti,
meddig süssön a Nap, és körülvett a pompa,
hajnaltól, amikor átöleltek a fények,
alkonyatig, mikor már az árnyak becéztek.
Ítéltem, uraltam, bírtam sok népet;
láttam, vállaltam, viseltem sok gondot;
találtam, őriztem, hagytam sok emléket;
diadal, győzelem, hódítás is volt sok.
Pártoltam, óvtam, védtem sok protezsémet,
tettem, betűm, szavam, történelemmé forrott.
Ölelt, befedett, körülvett a drapéria,
s hatalmam bíbora, jogara és babérja.
VILÁG: Most hagyd el, tedd le, add át a koronádat;
felségedet vesd le, veszítsd el, felejtsd el: *(Leveszi róla a koronát.)*
fordulj meg, indulj, vidd üres formádat,
az élet játékból meztelenül menj el.
A bíbor, amelyről jártatod a szádat,
nemsoká mást borít, másé lesz minden rendjel,

az én kezem kegyetlen, sosem lesz tiéd újra
hatalmad bíbora, jogara és babérja.

KIRÁLY: Mondd, sok szeretett díszemet nem te adtad?

Hogyhogyan elveszed, amit nekem adtál?

VILÁG: Nem adtam neked, csak kölcsönbe kaptad,
addig, amíg nálam királyt játszottál.

A felséget, pompát most visszaadjad,
hadd adjam át mindet másoknak most már.

KIRÁLY: Hát nem félted saját nagyszerű híredet,
ha csak úgy tudsz adni, hogy vissza is veszed?

És mi marad neked, mi jut neked belőle,
hogy a királyt játszottam itt ezen a világon?

VILÁG: Az Alkotó megmondta ezt nektek jóelőre:
a díj vagy büntetés attól függ, hogy csinálod.
Nem az én dolgom, hogy megítéljem, kérd tőle,
hogy megmondja, melyiktek hogyan játszott;
nekem csak ruhádat kell visszaadnod,
ahogyan jöttél, úgy is kell elhagynod.

Jön a Szépség

Te kit játszottál?

SZÉPSÉG: A bájta, a szépséget.

VILÁG: Mit kaptál tőlem?

SZÉPSÉG: Szép alakot, arcot.

VILÁG: Hol van most?

SZÉPSÉG: A sírban eszik a férgek.

VILÁG: Mondhatom, hogy ez nem sokáig tartott.

Itt aztán ámulhat a nagy Természet,

hiába őrzöm én itt ezt az ajtót,

amit adtam, már nincsen a helyén:

nem lett tiéd, s nem kaptam vissza én.

A király visszaadta méltóságát,
itt hagyta bennem nagyságát és fényét.

A szépség nem adja meg tartozását,

gazdájával együtt meghalt a szépség.
Nézz a tükörbe.

SZÉPSÉG: Látom képem mását.
VILÁG: Miért nem adod vissza arcod ékét,
amit kölcsönbe adtam? Visszakérem.
SZÉPSÉG: Minden lent maradt ott a sírban, mélyen.
Ott maradtak a színek és az árnyak,
ott maradtak a rózsák és virágok,
ott maradt a jázmin és a korál nyak,
összetörték márványok és kristályok.
Meggömbültek a tökéletes vállak,
elmosódtak a célok és az álmok,
ott maradt a ragyogás, ott a fények,
nem találsz ott már se árnyat, se képet.

Jön a Paraszt

VILÁG: Te ki voltál, gazember?
PARASZT: Ha gazember,
ne rémüldözz, hisz csak kényszerből voltam,
paraszt voltam, s ezzel a két kezemmel,
akárhogy is nevezz, neked dolgoztam.
Engem a sok ficsúr csak gúnynevekkel
illet, mert én csak hajlongok a porban;
az vagyok én, akire más szava
nincs senkinek, csak *az, te és maga*.
VILÁG: Hagyd itt, amit adtam.
PARASZT: És mit adtál nekem?
VILÁG: Hát adtam egy kapát.
PARASZT: Nahát, micsoda érték!
VILÁG: Tetszik vagy sem, ezzel fizetsz, igen.
PARASZT: Belehasad a szív, de igazán, na nézzék,
ha látja az ember, hogy a világ milyen,
hogy az embertől a kapát is visszakérjék!
Mit is akar még tőlem ezzel az egy kapával?
Hogy az ember még azt sem viheti el magával!

Jön a Gazdag és a Szegény

VILÁG: És ott ki megy?
GAZDAG: Hát az, aki sosem akart elmenni belőled.
SZEGÉNY: És az is, aki mindig elvágott belőled.
VILÁG: Nem értem, hogy lehet ennyi különbség kettőtök között! Elmondanátok?
GAZDAG: Én gazdag voltam, nem volt gondom semmi
SZEGÉNY: Rajtam pedig szegénység ült és átok.
VILÁG: Na, kérem díszetek. (*Leveszi róluk.*)
SZEGÉNY: De most bezzeg jól állok: nem sajnálom itt hagyni a világot.

Jön az Értelem

VILÁG: Amikor megjelentél itt a színen,
mit kértél, mondd, az élet kapujában?
ÉRTELEM: Vallást, hitet, engedelmes türelmet,
vezeklést, önkínzást és önfegyelmet.
VILÁG: Add át őket; még rám fognák néhányan,
hogy kivételt tettem itt egyesekkel.
ÉRTELEM: Nem akarom; mert ebben a világban
hogy ima, érzés itt maradjon, nem kell;
magammal viszem őket, jobb lesz nálam;
nem bír az ember a szenvedélyekkel.
Lássam, elveszed-e, ki az erősebb?
VILÁG: Jótetteid nem vehetem el tőled.
Csak ezeket viszik el a világból.
KIRÁLY: Kinek volt nálam nagyobb királysága!
SZÉPSÉG: Nagyobb szépséget nálamnál ki gyászol?
GAZDAG: Kinek volt nálam nagyobb gazdagsága!
PARASZT: Kinek jutott nálam több a munkából?!
SZEGÉNY: Kinek jutott nagyobb szenvedés átka?

VILÁG: Már késő bánat ez, ne rémüldözzetek,
holtában az ember nem nyer új érdemet.

Begyűjtöttem a királyi felséget,
eltöröltem már a szépség tökélyét,
megtörtem a hiú nagyképűséget,
kapa és jogar egyenlő lett végképp;
most az igazság színpadára léptek,
ez a színpad itt csak költészet és kép.

KIRÁLY: Másképp fogadtál minket itt a földön,
mint ahogy elküldesz.

VILÁG: Megmagyarázom rögtön.

Amikor az ember kap valamit, a sorsa
kegyéből, akkor így tartja kezét,
ilyenformán: és amikor mogorva
arccal eldobja, így fordítja, nézd;
így tartva, mint a bölcső, olyanforma,
áll rendesen, szájával felfelé;
de megfordítva - mint egy sírhalom.
Bölcsőként várlak, sírként búcsúzom.

SZEGÉNY: Ha már a világ, a zsarnok
közepéből kidob minket,
menjünk el a vacsorára,
amelyet, mint fizetséget
ígért nekünk az Alkotó.

KIRÁLY: Hát engem már te is megvetsz?
Így elindulsz, előbb, mint én?
Szolgám voltál, elfeledted,
máris, te nyomorult koldus?
Olyan nehéz emlékezned?

SZEGÉNY: Itt, a síri jelmeztárban
vége már a szerepednek,
itt mind egyenlőek vagyunk.
Ami volt, nem számít többet.

GAZDAG: Tegnap alamizsnát kértél
tőlem, ezt is elfeledted?

SZEGÉNY: És te sem emlékszel rá, hogy
nem adtál?

SZÉPSÉG: Én sem jelentek
semmit? Hogy mivel tartoznál
vagyonomnak, szépségemnek?

ÉRTELEM: Idekint a jelmeztárban
mindannyian egyenlőek
vagyunk, egy halotti lepel
senkit sem különböztet meg.

PARASZT: Még elindulsz itt előttem,
fickó? Mi értelme ennek?
Meghaltál, és nem vagy már, csak
árnyéka saját fényednek.

GAZDAG: Nem tudom, az Alkotótól
miért félek, mért ijeszt meg.

SZEGÉNY: Te Ég és Föld Alkotója,
itt van az egész sereglet,
akik az emberi élet
játékában szerepeltek,
jöttünk a nagy vacsorára,
azt mondtad, ezzel fizetsz meg,
trónod függönye megnyíljon,
kérünk most téged, jelenj meg.

ALKOTÓ: Ez az asztal tirátok vár,
rajta ostya, amit az ég
csodál és a pokol tisztel,
de fontosabb megtudni még,
ki fog velem vacsorázni
ma este itt közületek,
mert aki társulatomból
rosszul játszott egy szerepet,
hogy majd mindig emlékezzék
arra, amit vele tettem,
a jóra, könyörületre,
az nem tarthat most velem, nem.

Jöjjön velem vacsorázni
most a hívő és a szegény,
akiknek itt ez az ostya,
nem étel már, hiszen nem él
egyik sem, de imádságuk
lesz a mindennapi kenyér.

Mindketten fölmennek

SZEGÉNY: Én boldog, én! Nálam többet
ki szenvedett el szükségét,
az Úrért fájt fájdalmamból
az Úr csinált dicsőséget!

ÉRTELEM: Sok bűnbánatot tartottam,
most ilyen jó véget értek.
Én ezerszer vagyok boldog,
ha bevallod tévedésed,
örömkönnyeket sírsz végül.

KIRÁLY: Mindig tiszteltelek téged,
bocsánatért könyörögtem.
Nekem is bocsáss meg, kérlek!

ALKOTÓ: A hatalom és a szépség,
akik gögjükkel nem bírtak,
följönnek, de majd csak később,
hiszen azért mégis sírtak,
velük jön majd a paraszt is,
bár nem adott alamizsnát,
de nem mert nem akart adni,
értékelem jó szándékát,
mert ahogy elutasított,
nevelni akart a bajban;
ez valahogy misztikus volt.

PARASZT: Tényleg éppen ezt akartam,
nem bírom a csavargókat.

ALKOTÓ: Meg is jutalmazlak rögtön.
Mivel bűnötöket bánva

kegyelemért könyörögtök,
ti a Purgatóriumba
mentek, és ott keservesen
váragoztok.

ÉRTELEM: Nagy Alkotóm,
nagy szerencsétlenségemben
a király kezét nyújtotta,
most nekem is ezt kell tennem.

Kezét nyújtja a Királynak és föllép

ALKOTÓ: Elengedem büntetését,
ha a Vallás jótáll érte;
fut az idő, száll a század,
és ő is épp ezt remélte.

PARASZT: Fájdalmamra, mint az eső
hulljanak pápai bullák,
miközben itt egymást érik
nagy hullásukban a hullák,
és ezek a szent iratok,
melyek Róma püspökétől
jönnek, szabadítsanak ki
a sötétség börtönéből.

ÉRTELEM: Végtelen a dicsőségem.

SZÉPSÉG: Az enyém is majd, remélem.

PARASZT: Szépség, ezzel a vágyaddal
éppen nem kerülsz elébem.

GAZDAG: Sohasem remélhetek már.
Nem lesz soha üdvösségem.

ALKOTÓ: Ezek a percek a végsők,
melyeket átéltek éppen.
És ha ezek véget értek,
minden véget ér egészen,
ha véget ért a végső perc;
ezért jöjjön a Paraszttal
föl a Szépség is, vár rájuk

ez a titokzatos asztal,
fáradtságokért, lám, az
üdvözülés megvigasztal.

GAZDAG: Hogyha az a két hiú lény,
a hatalom és a szépség,
sírásukkal meghatották,
s elengedi büntetését
a parasztnak, aki úgy nyög,
hogy egy szikla meglágyulna,
mert remeg, ahogy csak ránéz
a mindenható, nagy úrra,
vajon én majd hogyan nézem?
De nincs más mód, mennem kell már,
bár elbújnék, hiszen félem
rettenetes ítéletét.
Alkotóm!

ALKOTÓ: Így hívsz? Nem értem.
Még így merészelsz nevezni?
Mert bár Alkotód vagyok, de jobb, ha
kimondod és futsz előlem,
nincs helyed társulatomban,
hatalmam kivet belőle.
Zuhanj le örökre, nyomban
oda, ahol vágyaid csak
perzselnek már és kínoznak.

GAZDAG: Jaj nekem! Már tűz borít be,
nyoma sincsen árnyékomnak,
saját magamat se látom,
kemény sziklák körbefognak,
darabokban eltemetnek,
sötét alagútba dobtak.

SZÉPSÉG: Mily szerencse!

PARASZT: Milyen vigasz!

GAZDAG: Milyen átok!

KIRÁLY: Nagy diadal!

GAZDAG: Milyen érzés!
ÉRTELEM: Nagy könnyebbség!
SZEGÉNY: Milyen jószág!
GAZDAG: Milyen kudarc!
VILÁG: Van fájdalom, van üdvösség,
engem fogva egyik se tart.
ALKOTÓ: Mivel az angyal az égben
s a világ összes személye
és az ördög a pokolban
ostyánk előtt borul térdre,
a pokolban és az égben
s a világban mind egyszerre
édes hangok dícsérik őt
összehangzón, messze zengve!
ALKOTÓ: Látjátok, az a szabály
Hogy mivel itt az ég az ítéshely
Egyszer mutatható meg mint élsz
Egy születés jut, egy halál
VILÁG: És mivelhogy semmi más, de
színháték a teljes élet,
bocsánatot érdemelnek
az összes játszó személyek.